

Şehrin

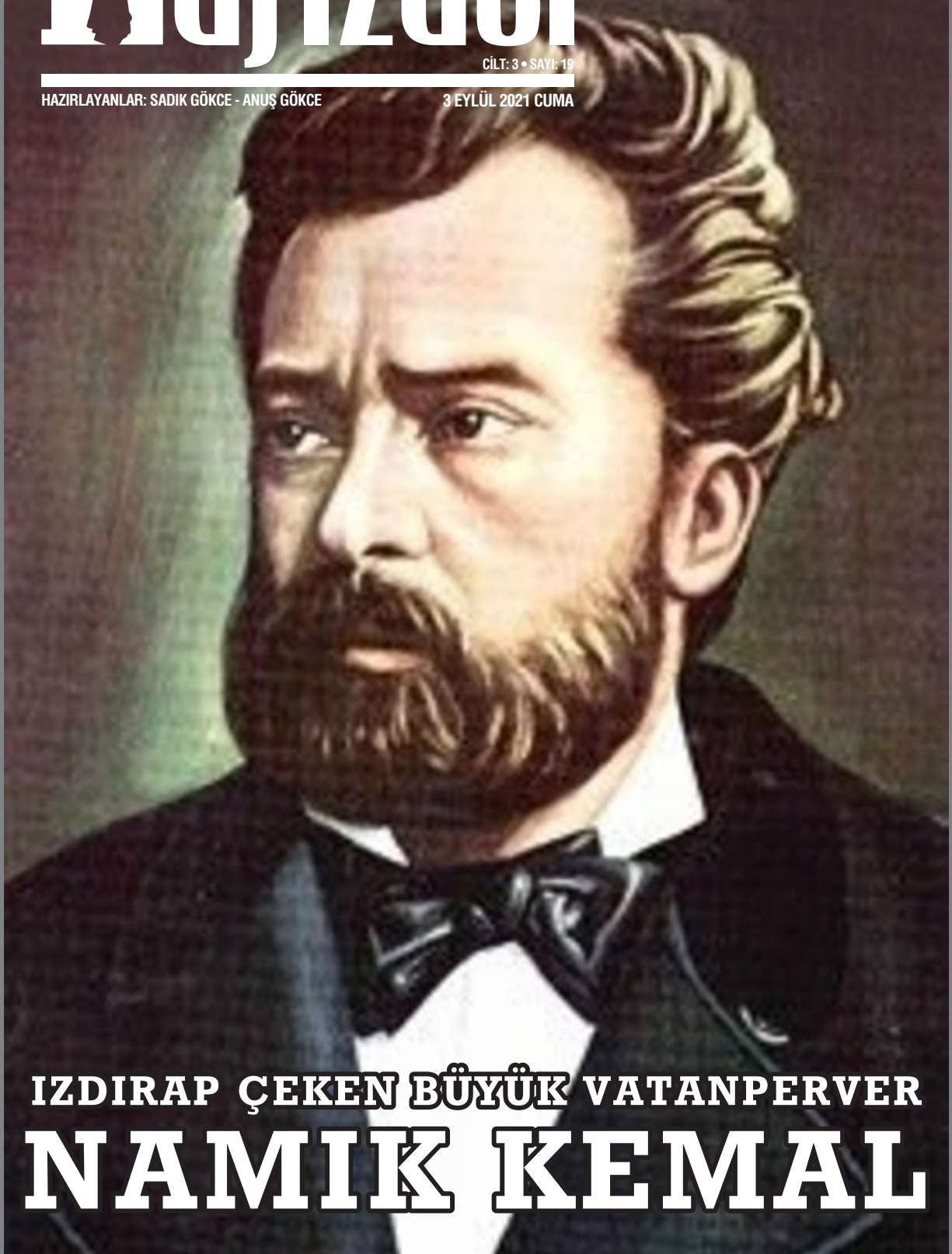
YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Maafızası

CİLT: 3 • SAYI: 19

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

3 EYLÜL 2021 CUMA

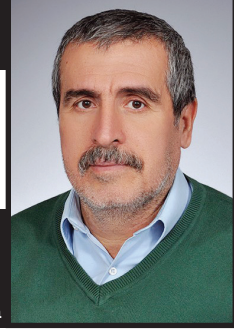
IZDIRAP ÇEKEN BÜYÜK VATANPERVER
NAMIK KEMAL

ÜMİTVAR OLMAK

Tabiat bir döngü içerisinde devam ediyor. Tohumu atıyorsun ve bir süre yeşermesini bekliyorsun. Belli bir süre hayatı tanıma ve tutunma mücadelesi veren fidan çiçek açıp kendi neslini devam ettirmenin yollarını arıyor. Meyve veriyor, olgunlaşıyor meyvesini topluyorsun, tohumunu alıyorsun, son bahar geldiğinde yapraklar sararıyor, sonra dökülmeye başlıyor. Kış mevsimi kendisini hissettirmeye başlayınca da derin bir uykuya yatıyor, bir daha ki sene gelecek olan bahara merhaba diyebilmek umudu ile...

İnsan hayatı da hemen hemen aynı döngü içerisinde devam ediyor. İnsanlar nesillerini devam ettirmek için evleniyor. Bir süre sonra bu evliliğin meyvesi olan çocuklar dünyaya geliyor. Çocuklar büyürken anne ve baba olgunlaşıyor. Onların daha iyi bir ortamda büyümesi ve gelecekte kendi nesillerini devam ettirebilmeleri için kendilerince gerekli gördükleri tedbirleri alıyorlar. Çocuklar büyüyor, gelişiyor...

Evlilik çağına geliyorlar, anne babayı bir telaş alıyor. Kendi nesillerinin devamını garanti altına alabilmek için çocuklarına kendilerince uygun görülecek bir eş arıyorlar. Buluyorlar veya çocuk kendisi buluyor... Getirip anne ve babası ile tanıştırıyor. İşte benim hayat arkadaşım bu diyorlar. Anne ve baba belki seçimin kendilerine bırakılmamasından dolayı biraz kırgın ve kızgın önce gönülsüz davranıyorlar. Ama nihayetinde onların istediği de çocuklarının mutluluğu ve nesillerinin devamı... Nişan, düğün derken bir de bakıyorsunuz birkaç yıl sonra kucağınızda küçük bir yavruyu seviyorsunuz. O anda fark ediyorsunuz ki yaşlanmışsınız. İlkbahar ve yaz mevsimleri geçmiş sonbahara gelmişsiniz. Eski gücünüzde değilsiniz, gözleriniz net görmüyor, sert tabiatınız gitmiş yerine daha

**SADIK
GÖKCE**

sadikgokce@hotmail.com

sevecen ve müşfik birisi gelmiş!

Geriye dönüp bakıyorsunuz... Yaşadığınız yıllar nasıl geçmiş, neler başarmışsınız? Kayda değer bir üretime imza atmış mısınız? Yoksa sadece yaşamış olmak için mi günleri ardı ardına devirmişsiniz?

Bütün bunları ne için yazdığımı merak edeceksiniz belki de? Ben de yaz dönemini geride bıraktığımı hissediyorum. Şu anda bahçemde ekili olan meyve ve sebzelerin hasadını yapıyorum. Kış için turşu kuruyoruz, salçamızı yapıyoruz, elma, domates kurutuyoruz. Bütün bunlar güzel uğraşlar ve hoşumuza da gidiyor. Peki, bu dünya için aziğımızı hazırlarken öbür taraf için neler yaptık. İşte bunun muhasebesini de yapıyorum. Artı ve eksilerimi kendimce kıyaslıyorum ve...

Aklıma bir fıkrâ geldi sizinle paylaşmak istiyorum. İki arkadaş vefat etmiş, sorgu sudalden sonra birisinin cennetlik birisinin de cehennemlik olduğu bildirilmiş. Cennetlik olan sevinçle cennete koşarken cehennemlik olan sürekli dönüp dönüp arkasına bakıyormuş! Melekler sormuş, "Niçin sürekli arkana bakıyorsun" diye. O da "Allah'ın affı o kadar büyük ki beni affedeceğini ümit ediyorum" diye cevap vermiş. Bu sırada Cenabı Allah meleklerine "Son ana kadar benden ümidini kesmeyen kulumu affettim, onu da cennetime koyun" diye hitap etmiş.

Ben de ümidimi kesmeden kendimi Allah'ın rahmeti ve merhametine teslim ettim. Hakkımda hayırlı olanın ve hak ettiğimin verileceğini bilmenin rahatlığı içerisindeyim.

İÇİNDEKİLER

- ÜMİTVAR OLMAK
SADIK GÖKCE
- ANADOLU'DAN TÜRKİYE'YE
ANUŞ GÖKCE
- NAMIK KEMAL / IZDIRAP ÇEKEN
BÜYÜK VATANPERVER
- **ŞABAN KUMCU**

- SABİR, TAHAMMÜL, KATLAN(MA)
FATMA TUTAK
- ANNEM...
- **SERPİL YALÇINKAYA**
- NAZAR (İSABET, GÖZ-DİL DEĞMESİ)
İLE İLGİLİ UYGULAMALAR
- **BÜLENT ÇEVİK**

ANADOLU'DAN TÜRKİYE'YE

Zaferler ayı Ağustos'u geride bıraktık. Bu ayda iki büyük zafere imza atmıştık. Birisi 26 Ağustos 1071 Malazgirt Zaferiyle Anadolu'nun kapsı Türklere açılmıştır. Diğeri 30 Ağustos 1922 Başkomutanlık Meydan Muharebesi ve Dumlupınar Zaferiyle düşmana öldürücü darbe vurulmuştur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, İleri!" emrini vermiştir. Başkomutanından bu emri alan Türk askeri, "sel gibi kaçan" düşman askerinin peşine düşmüş, 9 Eylül 1922'de İzmir'de denize dökmüştür. Trakya ve Anadolu'nun Türk yurdu olduğunu dosta düşmana herkese kabul ettirmiştir.

Anadolu'nun Türk yurdu olarak tescillenmesinde bir başka savaş dahi vardır ki bu; kendisinden sayıca ve teçhizat bakımından kat be kat üstün Bizans İmparatorunu bir avuç Türk'ün dize getirdiği Miryakefalon Savaşı'dır. Savaş, Bizanslılarla Türkiye Selçuklu Devleti arasında olmuş, II. Kılınc Arslan ve ordusu büyük bir zafer kazanarak Anadolu'nun Türk yurdu olduğunu tescil etmiştir. Bu galibiyetten sonra Bizans İmparatoru Manuel Komnenos Anadolu'nun Türk vatani olduğunu kabul etmiştir. Bu tarihten sonra Avrupalı milletler Anadolu'dan "Türkiye" diye bahsetmeye başlamışlardır.

Savaşın yapıldığı yer

Miryakefalon Savaşı nerede yapıldığı netlik kazanmış değildir. Bazı araştırmacılar Eğirdir Gölünden kuzeye çıkarak Düzbel- Kumdanlı arasında yapıldığını ileri sürmektedir. Prof. Dr. Osman Turan, "Selçuklular Döneminde Türkiye" adlı eserinde Savaşın Kumdanlı'nın kuzeyinde yapıldığını ifade etmektedir. Bazı araştırmacılar da İmparatorun direkt Konya üzerine yürümek istediğini ileri sürerek savaşın Beyşehir yakınlarında Barsak Boğazında yapıldığını iddia etmişlerdir. Konya Kültür İlim ve Fikir Adamları Demeği eski başkanlarından müteveffa Gazeteci Seyit Küçükbezirci ve bazı ilim adamları birkaç defa sempozyum düzenlediler ve Barsak Boğazında Miryakefalon Zaferini kutladılar. Prof. Dr. Abdullah Çaycı da savaşın Barsak boğazında yapıldığını kabul etmektedir.

Levent Kayapınar- Beycan Hocoğlu- Serdar Vardar-Mahmut Halef Cevrioğlu birlikte hazırladığı makalede Nikitas Honitais, İoannis Kinnamos ve İmparator Manuel'in mektuplarından elde ettikleri bilgilere dayanarak Miryakefalon Savaşının Denizli Çivril yakınlarında yer alan

ANUŞ GÖKÇE

Kufi Çayı vadisinde yapıldığını iddia etmişlerdir. İmparatorun Dinar'dan sonra arazinin engebeli olmasından dolayı direkt kuzeye yönelerek daha az engebeli olan Çivril- Çay, Akşehir ve Konya istikametinde hareket ettiğini ifade etmişlerdir. (Levent Kayapınar, "Miryakefalon Savaşı'nın Mahalli Üzerinde Yapılan Mülahazalar: Bizans Kaynakları", Dergipark- PDF, s.15)

Miryakefalon Savaşı

Selçuklu Devleti II. Kılınc Arslan'ın güçlü bir şekilde yönetimi ele geçirmesinden sonra Anadolu'daki varlığını güçlendirmiş, Haçlı Seferlerinden dolayı kaybettiği bölgelere doğru genişleme siyaseti güdüyordu. Bizans İmparatoru Manuel Komnenos, Anadolu'da güçlü Türk devletinin varlığından çekiniyor, Türkleri geldiği yere göndermek için bütün gücünü seferber ederek topyekün bir mücadeleye girişmek istiyordu. Eskişehir ve civarındaki kaleleri tahkim ediyor ve asker topluyordu. İmparator Manuel Sultan'ın gücünü bölmek ve otoritesini sarmak amacıyla 1175 yılında kendisine sığınan Türk beylerini bahane ederek topraklarını iade etmek üzere baskı yapmaya başladı. Bunun için Papaya mektup yazarak Türkleri Anadolu'dan çıkarmak için din kardeşlerine yardım etmesini istiyordu. Selçuklu sınırlarına asker sevk ederek yığınak ve tahkimat yapmaya başladı.

İmparator sefere çıkmadan önce kendisine sığınmış olan Zünnun ve Şehinşah'a askeri destek vererek Selçuklu Sultanı II. Kılınc Arslan'ın üzerine gönderdi.

Sultan kardeşini bertaraf ederek Anadolu'daki otoritesini güçlendirdi. Kendisine karşı büyük bir haçlı ittifakının hazırlandığını haber alan II. Kılınc Arslan İmparatorla anlaşma yollarını denediye de her seferinde ret cevabı aldı.

Bizans İmparatoru 1176 yılının ilkbaharında Ayasofya'da yapılan bir ayinden sonra ordusunu Anadolu'ya geçirdi. Eskişehir yerine Denizli istikametinde hareket ederek Selçukluların gafil avlamak ve Konya'yı ele geçirmek suretiyle Türkleri tamamen Anadolu'dan atmak istiyordu.

Sultan Kılınc Arslan İmparatorun niyetini anlamıştı. Türk beylerinden ve devletlerinden yardım isteyerek durumunu güçlendirdi. Bir yandan da ordusunu 5-10 bin kişilik guruplara ayırarak Bizans ordusunun geçebileceği yerlerde pusu kurdu ve ani baskınlar düzenledi. Böylece Bizans ordusunu yıpratma faaliyetlerine girişti. **(Turan, Osman Prof. Dr. Selçuklular Zamanında Türkiye, s.208, Turan Neşriyat, İstanbul-1971)**

Selçuklu Sultanı üçüncü defa İmparator Manuel'e barış teklifinde bulundu. İmparator Türk elçilerini küçük görerek mağrurane bir şekilde barış teklifini reddetti. 17 Eylül 1176 gününde Bizans ordusu Homa-Düzbel- Karlı-Haydarlı-Karadilli-Uzunpınar hattını takip ederek Miryakefalon denilen sarp bir vadiye girdi. Yüksek tepelerde mevzilenerek vadiye tamamen hâkim bir vaziyette bulunan Selçuklu ordusu duruma müdahale etmeyerek düşmanın tamamen boğazın içine girmesine izin verdi.

Bizans öncü birliklerine Angelos'un iki oğlu Jordanes ve Andronikos kumanda etmekteydi. Arkasından diğer birlikler ve ağırlıklar, kuşatma arabaları gelmekteydi. İmparatorun hassa kuvvetleri ise daha arkadan geliyordu. Öncü birliklerin boğazı geçerek ovaya inmesine müsaade eden Sultan Kılınc Arslan, imparatorun ordusunu birbirinden yardım alamayacak vaziyette ikiye ayırmış oluyordu.

Karamıkbeli'nin (Osman Turan, buranın Miryakefalon olduğunu savunuyor) çıkışındaki tepe noktasında geçidi kapattıran Sultan Kılınc Arslan'ın askerleri, ovaya tamamen yayılmış olan İmparatorun ordusunun sol cenahını ok yağmuruna tuttular. Bu kanadın askerlerinin büyük bir bölümü imha edildi. Sağ kanat kumandanı onlara yardıma geldiyse de çarpışmanın başında öldürüldü. Geçidin kontrolü tamamen Türklerin eline geçtiğinden vadide sıkışıp kalan Bizans ordusunun harekât kabiliyeti kısıtlanmış, geri dönme imkânı kalmamıştı. İmparatorun hassa ordusu ve artçı kuvvetler de arkalarında ağırlıkları taşıyan birliklerin bulunması sebebiyle hiçbir şekilde yardım edemiyordu.

Türk ordusu Bizans kuvvetlerinin artçı birliklerinin gerisine sarkarak onların ricat etmesine fırsat vermiyordu. Bu arada Niksar yakınlarında muharebeyi kaybeden Andranikos Vatatzas'ın kesik başı bir mızrağın ucuna takılarak Rumlara gösterilmesi ordunun moralini daha çok bozdu. İmparator olayları seyretmekten başka bir şey yapamadı.

Sultan Kılınc Arslan İmparator'a son darbeyi indirmek üzere hassa kuvvetlerine saldırdı. Bütün ümidini kaybeden İmparator herkese canını kurtarmasını emrettikten sonra Türk birliklerinin içine daldı. Bu arada kopan bir fırtına yüzünden göz gözü görünmez oldu. Çarpışmalar öyle şiddetlendi ki her taraf cesetle doldu.

İmparator Manuel az sayıdaki kuvvetleriyle Türk saflarını yarak öncü birliklerine ulaşmayı başardı. Burada pusuya düşürülen Bizans ordusunun büyük bir kısmı imha edildi. İmparatorun bütün ağırlıkları ve hazinesi yağmalandı. Zor durumda kalan İmparator barış talebinde bulundu. Barış talebi Sultan Kılınc Arslan'ın da işine gelmekteydi. Çünkü Bizans ordusu sayı ve teçhizat bakımından çok fazla idi. Sultan boş yere askerini kırdırmamak için barışa razı oldu. Müzakereler sonucunda İmparator Eskişehir'deki istihkâmları yıkturmayı ve İstanbul'a döndükten sonra Sultan'a 100 bin altın göndermeyi kabul etti.

Zafer sonucunda Türkler 100 bin esir aldılar. Bunları satmak için Musul, Bağdat ve Suriye'nin muhtelif yerlerine sevk ettiler. **(Kerimüddin Aksarayî, Müsameretül Ahbar, (Çev. Feridun Nafiz Uzluk), Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi, C:3, s.25, Ankara -1952)**

Önemi

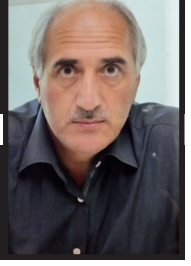
Miryakefalon'da Bizanslıların ağır bir yenilgiye uğraması, İmparatorun Türkleri Anadolu'dan söküp atmak düşüncesi yok oldu. Anadolu'yu Türklerin vatani olarak kabul etti. Bu zaferle, taht kavgaları sebebiyle Bizans'a geçmiş olan üstünlük tekrar Selçuklulara geçmiş oldu. Bu tarihten sonra Türkler hâkimiyet sahalarını genişletmeye çalışırken Bizanslılar müdafaaya çekilmek zorunda kalmışlardır. Avrupalı seyyahlar ve müverrihler Anadolu'dan "Türkiye" diye bahsetmeye başlamışlardır.

Sonuç

Anadolu'nun Türk vatani olması kolay olmamıştır. Her karış toprağı şehit kaniyle sulanmıştır. Bizlere kanlarıyla, canlarıyla bu vatani koruyan ve bizlere emanet eden atalarımıza, şehit ve gazilerimize minnet borçluyuz. Onların bıraktığı emanete hıyanet etmemeliyiz. Onlara vefa borcumuzu yerine getirmeliyiz.

Bayramlarımız arasında ayırım yapmamalıyız. Bizi biz yapan, Türk olarak varlığımızı sürdürmemize sebep olan Milli bayramlarımızı tüm yurttaki en güzel şekilde kutlamalı, şehit ve gazilerimizi hayır ve dua ile yâd etmeliyiz. Devlet erkânı ile halk hep birlikte bayrama iştirak etmelidir.

NAMIK KEMAL / IZDIRAP ÇEKEN BÜYÜK VATANPERVER

ŞABAN
KUMCU

“Ölürsem görmeden millette
ümmid ettiğim feyzi,
Yazılsın seng-i kabrimde
vatan mahzun ben mahzun.”

Lamartine, **“Benim deham kalbimde-
dir”**, der. İnsanlara kendimizi istediğimiz
şekilde göstermek için cahilce bir gayretle
meydana getirdiğimiz edebiyat sahte ve da-
yanıksızdır. En doğrusu İnsanların bizi iste-
dikleri gibi görmelerine baştan razı olmaktır.
Bazı eski şairlerin latif mısraları asırlar öte-
sinden bizlere kadar gelmiştir. Bu şairler ne
kadar sade ve gösterişsiz insanlardı. Bırak-
tıkları o mısralar, o kadar güçlüdür ki daima
bir hali yansıtırlar ve hiç eskimezler. Namık
Kemal de yüzyıllarca unutulmayacak birkaç
satır bırakıp, ebedi aleme göç eden, ender
şair ve düşünürlerimizdendir.

Namık Kemal, vatan, millet, hürriyet,
istiklal kelimelerini, bir sistem halinde ede-
biyatımızda ifade eden, ilk düşünce adamı-
mızdır. Vatan aşkını, milliyet duygusunu,
hürriyet sevgisini şiirimize kazandırmıştır.
Şuurulu bir vatanseverdir. **“Osmanlı milleti”**
veya sadece “millet” derken, yalnız Türk’ü
düşünüyordu. İmparatorluğun karışık du-
rumu **“Türk”** kelimesini, her zaman açıkça
söyleme imkanını vermiyordu.

İlk eleştirmenimizdir. Makaleyi, tiyatro-
yu, tenkit romanını edebiyatımıza o kazan-
dırmıştır.

Makalelerini okurken, onun görme ve
anlama merakını, iyi niyetini, hoşgörüsünü,
toplumla ilgili görüşlerinin nerelere kadar
gittiğini, nasıl bütün hayatı kavradığını anlar
ve şaşırırız.

Hemen her meselemize bu yapıcı iştahla
sokulur; münakaşa eder, misal gösterir; ufuk
açar; millî ayplarımızı teker teker sayar. Ger-
çekçi bakışın seçtiği basit çareleri önümüze
döker... Namık Kemal, halis ve temiz anla-
tım gücüne, okuyucusunu hayran ederek
konuyu bitirir. **“Bütün beşerî faziletler hürri-
yetten gelir.”** Bu kelimeyi, bu toplumun için-
de ilk defa bu kadar aşkla, bu kadar gür sesle
ve bu kadar sık kullanmış olması onu, tarihi-
mizin bu büyük ve özel olayını gerçekleştiren
biri yapmaya yetmiştir.

Namık Kemal milli Türk uyanışının ilk
habercisidir. Ondan öncekiler de vatanını
sevmiş, hissetmiş, vatani saran tehlikeler yü-
zünden endişeye düşmüşlerdi. Millî ruhtan
mahrum değillerdi. Namık Kemal kadar his-
sediyorlardı, düşünüyorlardı, söylüyorlardı.

Ancak sadece üzültüyorlardı denilebilir.
Üzüntü saf fakat olumsuz bir duygudur. Bu
son yüz elli yılda yüzlerce yazar ve şair ye-
tişti, fakat kaçının etkisini yeni bünyemizde
açık açık görürüz. .? Bize bu ruhu veren Na-
mık Kemal; az üzülür, çok özlerdi. İyimsirdi,
çoşkuluydu, arzuluymuştu, inanır, sever, isterdi.
Maziye, bugüne ve geleceğe bakarken, kalbi
insanı yücelten ulvi duygularla doluydu. . .

“İnsan vatanını sever; çünkü tabiatın
bize en parlak hediyesi olan bakışlarımız,
daha gözlerimizin ilk açılışında, vatan to-
prağına yönelir. İnsan vatanını sever; çünkü
vücudunun maddesi vatanın bir parçasıdır.
İnsan vatanını sever; çünkü hürriyeti, rahatı,
hakkı, menfaati vatan sayesinde. İnsan va-
tanını sever; çünkü vatanın çocukları arasın-
da dil ve menfaat birliği, bir gönül yakınlığı,
fikir kardeşliği vardır.”

Mustafa Kemal Atatürk’ün, Namık Ke-
mal’i tanınması ve fikirlerini benimsemesi
Manastır Askeri Lisesi’nde öğrenciyken, ya-
kın arkadaşı Ömer Naci sayesinde olmuştur.
Ömer Naci’nin Mustafa Kemal’e okuması için
verdiği kitapta, Namık Kemal imzalı şu mıs-
ralar vardır;

“Vücudun kim hamir-i mayesi hak-i va-
tandandır;

Ne gam rah-ı vatanda hak olursa cevri-ü
mihnetten.”

**(Vücudun mayasının hamuru vatan top-
rağındandır, onun için, vatan yolunda eziyet
ve sıkıntılarla toprak olursa, burada üzüle-
cek ne var.)**

Namık Kemal’in;

**“Vatanın bağına düşman dayamış han-
çerini,**

Yok mu kurtaracak bahtı kara maderini.”

Dediği günlerden elli, altmış yıl sonra;
Gazi Mustafa Kemal Paşa,

24 Aralık 1919'da Kırşehir Gençler Derneği'nde, daha sonra 13 Ocak 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünden:

"Vatanın **bağrına düşman** dayasın hançerini,

Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini." / Mısralarıyla cevap vermiştir:

Mustafa Kemal'e tesir eden başka bir eserde Namık Kemal'in, Vatan yahut Silistre piyesi ve piyeste geçen şarkı sözleridir.

"Yâre nişandır tenine erlerin,

Mevt ise son rütbesidir askerin.."

1840'ta Tekirdağ'da doğan, 1888'de Sakız Adası'nda vefat eden Namık Kemal'in kırk sekiz yıllık hayatını, üç devreye ayırmak mümkündür. Şair, ilk gençlik döneminde beş ay Beyazıt Rüştiyesi'ne, üç yıl kadar da Valide Rüştiyesi'ne devam etmiştir. Afyon'da Mevlevi dergâhında, Neyzenbaşı Coşkun Dede'den Mevleviliği, Kars'ta bir kır serdarı olan Kara Veli Ağa'dan biniciliği ve silah kullanmayı öğrenmiş, müderris Vaizzade Mehmet Efendi'den tasavvuf ve eski şiir zevkini almıştır. Yirmili yaşlarda, klasik geleneğe ve tasavvufi temaya uygun, mazmunlara çokça yer vererek yazdığı bir divanı vardır. Şiirlerini dini ve tasavvufi duyuş ve düşünüşle kaleme aldığı, bu dönem; çıraklık dönemidir.

"Sürme-i hurşiddir Namık gubar-ı cismimiz,

Hak-pay-i Mustafa'yız ibtihal-i kalp ile."

Cismimizin tozu ile güneşe sürme olmuşuz, kalpten yalvarıyoruz, biz Mustafa'nun ayağının tozuuz.

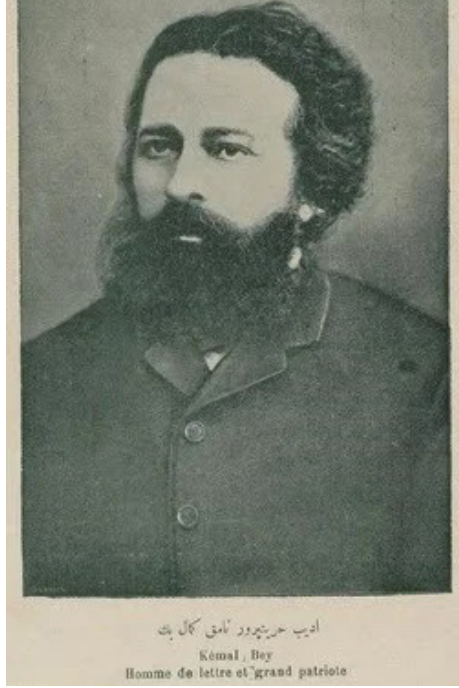
"Zerre-i nur-ı Muhammed'dir dilimde dağ-ı aşk,

Her du alem fer bulur Pertev-nisar oldukça ben."

Aşk ateşi şairin gönlünde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nurunun zerresidir. Şair var oldukça bu nur parlayacaktır.

Annesini küçük yaşta kaybetmiş bir insan, hayatta neye sahip olursa olsun öksüzdür ve gam yüküdür. On üç yaşında bir çocuğun bu kadar asker cediti varken ve Kars'ta binicilik ve atıcılık dersi alırken şiire ilgi duyması, ruhundaki inceliği göstermektedir.

İstanbul'a ikinci dönüşünde aldığı derslerle Arapça ve Farsçayı, Sofya'da Fransızca'yı öğrenmiştir. Şinasi'yle tanışmasından sonra başlayan dönem; vatan, millet, adalet,

hak, özgürlük gibi sosyal temalarla, edebi türlerin her alanında eserler verdiği kalfalık dönemidir. Şiirlerinde tasavvufi hava kaybolmuş, ancak dini mükteşebatı varlığını korumuştur. Batılılaşmanın başladığı, Tanzimat edebiyatının etkisi altında olduğu yıllarda, Divan edebiyatını ve eski şiir geleneğini tenkit etmiştir. Namık Kemal, asıl şairliğini, devletin içinde bulunduğu şartları öğrendiğinde yazdığı şiirlerle gösterir. Vatan aşkıyla yanan, milletin geleceği için çırpınan bu dava adamının, sürgünlerde bozulan sağlığına ve hastalıklarına rağmen yazmaktan vazgeçmediğini, ancak üçüncü dönemi olan, ustalık dönemini tam yaşayamadığını biliyoruz.

Devrinde yaşanan sosyal olaylara ilgisiz kalmaz. Fransız, filozof ve yazar Ernest Renan'ın İslam dinine olan saldırısına karşı duyarlılık göstermiş, bu konuşmayı "malumat-ı kazibe ve tahkikat-ı nakisa ashabından" diye nitelendirmişti.

Renan'ın yalan yanlış bilgiler ve yetersiz araştırmalarla; İslam'a duyduğu kin ve nefretten dolayı bu konuşmayı yaptığını söyler ve "**Renan Müdafaaanesi**" başlıklı reddiyesini yazar.

Namık Kemal, memleketin her meselesiyle ilgilenmeyi milli bir vazife saymıştır. Millî ve dini meselelerde susmayacak kadar, hassas, duygulu, coşkun oluşu; vatanına, milletine, dinine olan sevgisindedir.

Zihninde, "*Din-ü devlet, mülk-ü millet*" anlayışı vardır.

"Hakir olduysa millet şanına noksan gelir sanma,

Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr-ü kıymetten.

.....

Biz ol ali-himem erbab-ı cidd-ü, içtihadız kim,

Cihangirane bir devlet çıkardık bir aşiretten.

.....

Ne efsunkar imişsin ah ey didar-ı hürriyet,

Esir-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten.

.....

Senindir devr-i devlet hükmünü dünyaya infaz et,

Hüda ikbalini hıfzıylesin her türlü afetten."

Hürriyet Kasidesi'yle edebiyatımız başka bir mana kazanır. Sanat kuvvetini insandan alır. Namık Kemal'i okurken daima kendisini, hayatını ve yaptıklarını düşünürüz. Kendisini eserinden ayıramayız. Türk toplumuna, uğrunda ölünebilecek yeni kıymetler gösterir.

Hayatını yüce değerler uğrunda feda edebileceğimizi söyleyen Namık Kemal, bir hürriyet ve vatan kahramanıdır. Hakir görülen, yüceltilen şeyler; gerçek, ideal, bunlar arasındaki tezat, çekilen ıstırap ve özenilen saadettir. İdeal olan, sıdk-u selamet ve halka hizmettir.

Osmanlı tarihinden bahsederken "biz" diye millet namına konuşan şair, bazı mis-

ralarda kendi adına konuşur. Namık Kemal bu değerleri Fransız ihtilalini hazırlayan yazarlardan almış, fakat onları milli kültürle kaynaştırmıştır. Bu cemiyete yeni kıymetler getiren insanın, etkili olabilmesi için, onları bizzat yaşaması gerekir. Kıymetin değeri hayatla ölçülür. Namık Kemal, fikirlerini yaşar; düşünceyi hareket haline getirir. Bundan dolayı o, hürriyeti sadece felsefi bir fikir olarak değil, kendisine âşık olunan bir "**sevgili**" olarak yüceltir. Bu şiir, Türk edebiyatında sosyal şiirin, topluma ait yüce duyguların, vatan ve hürriyet aşkının ilk ve en kuvvetli örneğidir. Edebiyatımızda Namık Kemal'in "**Hürriyet Kasidesi**" gibi, bir de Mehmet Akif'in "**İstiklal Marşı**" vardır. Hayata dair şiirler, onu yazanın bütün bir ömrü, cemiyet hayatı ve dehasıyla yakından ilgilidir. Namık Kemal'in kasidesi tek başına, nesilleri aşarak bugüne gelmiştir.

Hayal, emel veya geçici bir fikir meşguliyeti gibi sarıldığımız nice kavramlar vardır ki, bir gün gerçekleşince şaşırır; üzüldür dileğimizin tam aksi çıktı sanırız. Bizde milliyet fikrinin tecellisi böyle oldu. Namık Kemal'den sonra gelen nesil; millet, milliyet, milli sözleriyle kendinden geçiyordu. Bugün gözlerini o zamana çeviren bir Türk; o zamanki vezirlerle, genç hürriyet âşıkları arasındaki ayrılıklar neydi, bir türlü anlayamaz... Tanzimat paşaları gücün merkezde olduğu saltanatı anlıyor; hürriyetperverlerde; yeni vatan kavramıyla, büyük, sınırsız eski saltanattan başka bir şey kastetmiyorlardı. Bu kelimelerin anlamı, Namık Kemal'e ve öğrencilerine göre çok farklıydı.

O bütün büyük şairlere has bir ihsanla **Türk milletinin Müslüman ruhuyla ikiz odluğunu**, onunla var olabileceğini düşünüyordu ve hissediyordu. Vatan için söylediği küçük manzumelerde hep bu Müslüman hassasiyeti vardı.

Vaveyla (Çılgılık)

"Git vatan! Kabe'de siyaha bürün
Bir kolun Ravza-i Nebi'ye uzat
Birini Kербela'da Meşhed'e at
Kâinata o heyetinle görün!"

Osmanlı dediği askerin şهادetini bugünkü gibi doğru algılıyor; "Cennet kapısı can veren ihvana açılınsın", diyordu. Namık Kemal'in milliyet fikri en çok; **Harbiye Mektebi** öğrencileri arasında kök saldı. Diğer okullardan yetişen hürriyet taraftarları, Türk hayatından çok batı hayranlığı içindeydiler. Namık Kemal'in son senelerinde onu, Midilli'de görenler, bütün Türk gençleri arasında en çok Harbiye gençlerine önem verdiğini ve onlardan aldığı mektuplara daha istekli cevaplar gönderdiğini naklederler.

3. Selim'den Ziya Paşa'ya kadar, vatan sevgisiyle dolu ve meselenin şuurunda olanlar, üzüntülerini şiir gibi yakıcı bir ayarda terennüm edeceklerine, felsefesini yapıp, sadece acıyı hissediyorlardı. Türk yenileşme hareketinin öncülerinden olan Fuat Paşa, ne istediğini bilen, güçlü bir vezirdir. Onun da sözlerinde ve şakalarında bir hastalık vardı. O kadar gözü açık bir vezir bile; Namık Kemal'in ortaya çıkışını bir kargaşa sebebi sayar; **"Evvela asarım, sonra altına gidip ağlarım"** demiştir.

Namık Kemal, henüz gençken hükümet, meclis ve güvenlik güçleri onu zararlı bir ihtilalci gibi gördüler. Bugün Namık Kemal'in kitaplarına bakanlar, bütün sayfalarını dikkatle gözden geçirirler; **bu millet dinine, kültürüne zerre kadar aykırı bir satır göremezler**: Bu yenilikçi şahsiyetin bütün fikirlerini ittihadı İslam, Osmanlı saltanatı gibi kadim davalarımıza tamamen uygun ve onları yücelten bir özellik gösterir. Birdenbire anlayamazlar. İbret Gazetesinde çıkan yazıları ve Vatan yahut Silistre piyesinin oynandığı gece, Beyoğlu Tiyatrosunda işitilen sözler yeni değildir. Milli Türk ruhu, irade denilen dışı arslanın pençesinde içten dışı doğru olumlu bir unsur olarak atıyordu. Böylece, **Yeni Türk ruhunu; bir ihtirasi, bir emeli, bir arzusu, bir gayesi olanlar meydana getirmişlerdir**:

Namık Kemal'in son görev yeri Sakız Adası'dır. Havası kuru olan adada rahatsızlığı iyice artar. İyi bir hekim olan dostu Dr. Orntayn, onu tedavi etmeye çalışır. Vefatına yakın bir zamanda oğlu Ali Ekrem'e verdiği imzalı fotoğrafta şu şiiri yazılıdır.

"Namus ile irfanı yetişmez mi mükafat,
İkbal yolu gerçi Kemal'in kapanıktır,
Çok ak görmezsen de sakalında,
El-minnetü lillah yüzü ak, alnu açıktır."
/ Ruhü şad olsun.

Kaynaklar, Namık Kemal Divan'ında Din ve Tasavvuf, Uludağ Üniversitesi, Zeliha Göçmen

Şiir Tahlilleri, / Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar, Mehmet Kaplan
Eğil Dağlar, Yahya Kemal Beyatlı

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

VİRÂNE GÖNÜL

Derlerse de "Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar."
Benim vîrâne gönlümde yaralı bir ceylan yatar.

Ahmet Sevgi)

SABIR, TAHAMMÜL, KATLAN (MA)

**FATMA
TUTAK**

Bir adam vardı. Köyde küçük, ahşap bir kulübede karısı ve tek oğlu ile yaşıyordu. Tek geçim kaynağı odunculuk idi. Kulübeyi de dağdan kestiği odunlarla kendi yapmıştı.

Yaşlı babasının hastalığı son günlerde bir hayli ilerlemiş, yataktan kalkamaz hale gelmişti. Bununla birlikte oduncunun iş yükü de aynı oranda arttı. Sabah erkenden kalkıyor babasının sütünü ve ilaçlarını içirdikten sonra dağa gidip öğleye değin odun kesiyordu. Öğleğin kestiği odunları eşeğe yükleyip eve getiriyor, evde yine babasının bakımıyla meşgul olduktan sonra odunları pazara götürüp satıyordu. Akşam olunca yine aynı terane...

Karısının tüm zamanı ev işleri, giysileri yamamak ve yaz kış çamuru hiç bitmeyen dağ yolunda balçığa bulanana ayakkaşları temizlemekle geçiyordu. Tek oğulları ise iş tutup ailesine yardım edecek çağa çoktan geldiği halde bir türlü elini taşın altına koymaz, ha bire tembellik edip hazır yerd. Girdiği hiçbir işte dikiş tutturamamasının nedeni de bu yakasına yapışıp kalmış olan tembelliğiydi.

Kışın iyice bastırıldığı günlerde eşeğin ayağı ciddi şekilde incindiği ve sırtındaki müzmin uyuzu teptiği için oduncunun işleri aksamaya başladı. Yazın dağlardan topladığı otlarla ilaçlar karıyor zavallı yaşlı eşeğin sırtına ayaklarına sürüyordu. Babasının ilaçları bitmek üzereydi. Evde erzak da bir hayli azalmıştı. Yazın yetiştirdikleri ve ilk karnın altına gömdükleri pırasalar suyunu çekmek üzereydi. Üstelik her gün pırasa yemekten mideleri bozulmuştu. Pazardaki diğer satıcılar o yaşlı eşeği vurması gerektiğini söylemişlerdi. Zira söylediklerine göre bundan sonra o eşekten hayır gelmezdi. Hakları da vardı ama adam kıyamıyordu. Ne de olsa bunca yıldır kendisine hizmet etmişti. Sözüm ona şu uyuz eşek, nice umutlarla besleyip büyüttükleri ve ancak tembellik padişahlığına terfi etmiş oğlandan daha çok işe yarıyordu.

Kar fırtınası çatıları uçurur, ağaçları kö-

künden sökercesine kuvvetlendiği bir gece, bütün aile kalın bir yorganın altına girip cılız ışıklar saçarak yanan ocağın karşısına oturdular.

Böyle gecelerde ihtiyar adam insanın içini ısıtan hikâyeler anlatır, kar altındaki gecenin karanlığını bu ümitli öykülerle aydınlatırdı. Bunları düşünerek baktı oduncu ihtiyara. Zavallı yaşlı adam tahta kerevetin üstünde eprimiş keçeden örtüsüne bürünmüş; fırtınalı gecelerde sızısı iyice artan sıkı bacaklarını kendine doğru çekmiş ölü gibi yatıyordu.

Adam bakışlarını bu kez karısına çevirdi. Sapsarı yüzünde kırışıklar iyiden iyiye belirginleşmiş, ellerindeki mavi damarlar sarı saydam derinin altında olabildiğince görünür hale gelmiş, ipek saçları zaman içinde seyrekleşmiş ve ak telleri bir hayli artmıştı. Ne çilekeş kadındı. Bunca yıl gık demeden onca işin altından kalkmış ne yoksulluktan ne de halinden bir gün olsun şikâyetçi olmamıştı.

Adam en son karısının hemen yanında oturan oğluna çevirdi gözlerini. Doğduğu günlere gitti bir an. Buruşuk derisini, ağlamaktan kızarmış yüzünü, simsiyah saçlarını ve minicik ellerini hatırladı. Şimdi boyu neredeyse kendisinin iki katı olmuştu. O minicik elleri ise uzun kollarının ucunda birer fırıncı küreği gibi sallanıyordu.

Ertesi sabah erken kalkan oduncu gözünü açar açmaz soluğu babasının başucunda aldı. Zavallı ihtiyar akşamki fırtına sırasında iyice kendine doğru çektiği bacaklarını rahat bir şekilde uzatmıştı. Elleri karnının üstünde birleşmişti. Yüzünde keyifli bir gülümseme göze çarparıyordu. Yattığı kerevete vuran sabah güneşi onu ısıtmış olmalıydı. Ayrıca dağlardan topladığı otlarla kaynatıldığı ilaç belli ki ağrılarına iyi gelmişti. Kadın yeniden yaktığı ocakta kaynatıldığı buğday aşından ihtiyara bir tabak koydu.

Adam çorbayı içirmek için onu uyandırmayı denedi. Fakat ihtiyar uyanmadı. Adam uyandırmak için bir kez daha sarsınca yaşlı adamın çoktan soğumuş kolu kerevetin kenarına kaydı.

Cenazenin ardından ihtiyarın yattığı kereveti boşaltılar. Eski püskü şilteyi kaldırdıklarında yere bir zarf düştü. Zarfın üstünde "torunuma" ibaresi yer alıyordu. Bu dedesinden torununa yazılmış bir mektuptu. Delikanlı mektubu çıkardı ve okumaya başladı.

İhtiyar sık sık onu çok sevdiğini yazıyordu. Anne ve babasına iyi bakmasını öğütüyordu. Son kısımda ise şunlar yazılıydı.

Sevgili torunum,

Baban, hastalandığımda bana baktı çünkü bu her şeyden önce onun insanlık vazifesiydi. Benim asla iyileşmeyeceğimi biliyordu. Ama o en azından acılarımı hafifletmek ve son günlerimi rahat geçirmem için elinden geleni yaptı. Bu sabırdan öte tahammüldü.

Ben yaşlılığa ve hastalığa katlandım çünkü başka çarem yoktu. Hastalık ve yaşlı-

lık bizim dışımızda olan değiştiremeyeceğimiz şeylerdir. Bunlar kaderimizdir. Annen ise ev işlerine, yoksulluğa, senin tembelliğine ve bana sabretti. Çünkü bunların hepsi de gelip geçici şeylerdir. Yoksul insan zaman içinde varlıklı bir hale gelebilir. Gençler büyüdükçe akıllanabilir. İhtiyarlar ise günün birinde ölür. Sabır asla eylemsiz bir katlanış değildir. O içinde umudu barındırır.

Sana gelince evlat; sen akıllı ve sağlıklı bir çocuksun. Tembelliğin pasıyla kaplı cevherini bir gün ortaya çıkaracağına ve bu karabasan gibi üzerine çöken ataleti yenip asıl seni inşa edeceğine eminim.

Sana neye tahammül ettiğini gösterdim. Bundan sonra sana çalışmanın zorluklarına sabrederek karşılığında elde edeceğin nimetlerin tadını çıkarmak kalıyor. Annene ve babana iyi bak.

Unutma bunu onlara borçlusun. Ve şunu da unutma ki onlar senin tembelliğine katlanmak zorunda olmadığı gibi bu senin de kaderin değil.

Öyleyse katlanma!

ANNEM...

Gökyüzü demekti...
Aslında güneş...
Ama kimi zamanlarda bir gök gürültüsü ve hatta korkutucu bir şimşek...

Ama o anneydi... Gürlere, yağar az sonra yine pırl pırl güneş olarak açar, gelirdi yanı başıma.

Sıcaklık, insanı iliklerine, kemiklerine kadar ısıtıp gevşemesini sağlayan.

Annem evdi, annem yemekti; çorbaydı dumanı tüten cinsten. Hani soğukta dışarıdan gelip de ağız yüzü yana yana üfleterek yenilen, "yine acı yapmışın" diye bir taraftan kızıp öbür taraftan içmekten de geri durmadığım. İçtikçe kendime geldiğim, kendimi bulduğum...

Bahardı annem. Kimi ve çoğu zaman da hüzünlü bir sonbahar! Belki kış, ama bazı bazı rengârenk yaz mevsimi.

Sobanın içinde yanan odun, sonrasındaki küldü.

Duvarda asılı resim, perdedeki desen, babamın içineleyici sözlerindeki en başta gelen kişiydi.

Tüm arkadaşlarımdan annelerinden farklıydı benim annem.

Acaba onlar da öyle mi düşünüyorlardı kendi anneleri için.

Bazen çok yakınında olduğum halde bir arada olabilmemin mümkün olmadığı kişiydi annem. Bazen kilometrelerce uzakta olsam da her an sesini, kurallarını, düşüncesini yanı başımda hissettiğim, yaşadığım annem.

Artık çok az görsem de hep zihnimde dolanıp duranım.

Asla ona benzemeyeceğim dediğim halde an be an ona doğru evirildiğim annem.

Zamana aldırmadan benim için yanan yanan tükenen ve küle dönüşen annem.

Yemekteki tuzum, çayımındaki şekerim, yazdığım kalemim...

Saçları taradığım tarağım ve baktığım aynam annem.

Beni ben yapanım, beni tamamlayanım...

SERPİL
YALÇINKAYA

YAVRUM...

İçimin gülen yüzü, günümü aydınlatan yavrurum!

Hayata tutunduğum dalım, sırtımı yasladığım, yaşama gücüm.

Hayallerim, beklentilerim, geleceğim, tüm varlığım...

Göz nuru, işlediğim dantelim...

Geçmişimin, geleceğimin göstergesi...

Var olduğumun ispatı...

Kimsesizliğimin ilacı, başımın tacı...

Acıyanım, acıtanım...

Tatlandırıcım, zehirleyenim...

Gülüştüne ömrümü adadığım...

Bugün benim sandığım, yarın başkasının olacağını bildiğim...

Benimleyken bensiz kalmak isteyenim...

Uğruna aldığım kilolarım, bacaklarımdaki kramplarım, dökülen dişlerim ve saçlarım...

Tüm bunlara, her şeye değenim...

En büyük beklentilerim...

Güneş olup yakanım, yağmur olup sınısıklam ıslatanım.

Güldürenim, açlatanım,

Öfkem, pişmanlığım, hasretim...

Doyamadığım, yaşamadığım çocukluğum,

Yaşam prangalarım, umutlarım

Henüz elime almışken uçup giden balonum...

Benim olmayan, komşu kızının kırmızı bisikletine olan hevesim, diğer komşudan kokusu buram buram gelip de bizim evde hiç pişmeyen mis kokulu kekim

Belki Zeki Müren, belki Sezen Aksu'dan dinlediğim en güzel şarkım

Gözlerinde güneşi, bengisuyu gördüğüm,

Tüm dünyanın kötülüklerinden korumaya çalıştığım...

Dilimin ucundaki deyişlerim bir türlü söyleyemediğim... Nereden başlayacağımı bilemediğim

Yediğim en lezzetli yemeğim, içtiğim en lezzetli suyum

Dokunduğum en yumuşak, kokladığım en güzel şey

Sen dişlerimi sıktığım...

Sen aynadaki aksim...

NAZAR (İSABET, GÖZ-DİL DEĞMESİ) İLE İLGİLİ UYGULAMALAR

**BÜLENT
ÇEVİK**

Arapça isim olan nazarın kelime olarak bakma, bakış, göz atma, göz etme, fikir, düşünme, niyet, dikkat gibi anlamları vardır. Konumuzu ilgilendiren göz değmesi, bazı insanların bakışıyla baktığı kişide maddî ve manevî tesir meydana getirmesidir. Bir bakıma nazar, sebebi pek belli olmayan ve birden bire insanı yatağa düşüren, hasta eden durumlarıdır.

Halk arasında "nazar değmek, nazarı geçmek, isabeti dokunmak, kem göz, göz geçmesi, göz değmesi, gözü kem olmak, gözü dokunmak, göze gelmek, isabet olmak" sözleri bu inançla ilgilidir. Genellikle halk arasında mavi (gök) gözlülerin, kem bakışlıların kötülük etmek istediği çekemediği kimseyi bakış ve sözleriyle etkilediğine dair olan yaygın inanışlar vardır. Bu bakış neticesinde fertte baş dönmesi, eziklik, vücut kırgınlığı, felç, ateşlenme gibi hâller görülür hatta nazardan etkilenen kişi ölebilir.

Ayrıca nazar denilen bu psikolojik gücü yüksek bakışın, insanlar "özellikle çocuklardan başka" evcil hayvanlara, mala-mülke hatta cansız varlıklara da zarar verdiği kuvvetle inanılmaktadır. Böylesine etkileyici gücü olan nazardan korunmak için çeşitli tedbirler alınmaktadır:

1. Nazar Değmeden Önce Alınan Tedbirler:

Nazar değmesin diye iğde ağacından alınan bir çöpü elbisenin cebine koymak âdettir (Demir 1979: 82). Genellikle gürbüz, gelişmiş çocuklara nazar değmesin diye dışardan görülecek şekilde veya elbisenin içine mavi boncuk, iğde dalı, şeker leblebi dalı ve muska asılır (Kahraman 1979: 81).

Çocukların hatta yetişkinlerin koltuk altlarına, cep içlerine ya da omuz başlarına (bunlar cekette uygulanır) iğde çekirdeği; "Maşaallah" yazan küçük altınlar, ortasında göz bulunan mavi boncuk, özellikle okutulmuş 41 çörek otu ya da gök boncuklar tek başlarına veya küçük gruplar hâlinde bir çatal iğneyle iliştilir. Ayrıca çocuğun bileğine ipe dizilmiş gök boncuklar bilezik şeklinde takılır (Tekeli 1981: 84).

Üzerlik otundan bir parça biraz bezin içine konularak dikilir, üzerine de bir boncuk bağlanır ve çocuğun omzuna iliştilir. Yeni doğmuş çocuğa ziyarete gelenlerin içinde nazardan şüphelenilen olursa onun üzerinden, elbisesinden bir eski ya da ip parçası alınır ve çocuğa bağlanır (Tekeli 1981: 84). Çocuk için benzer bir uygulamayı günümüzde de görmekteyiz. Nazarı değdiğinden şüphelenilen kişinin elbisesinden habersizce alınan ip parçası yakılarak nazar değen çocuğa koklatılır. Bir daha o kişinin nazarı değmez, çocuk da nazar olmaz (Kavak 2007).

Nazarlık olarak işlenmiş çeşitli maddesel takılar süs ve nazarlık olarak kolye, küpe bilezik ve yüzük şeklinde kullanılır. Göz boncukları, çeşitli boy ve şekilde olup, nazarla göz arasındaki münasebeti hatırlatmak inancıyla takılır. Mavi boncuk üzerine beyaz göz oturtulmuş ve boncuk birkaç mavi boncuklarla birlikte iplere dizilerek küçük çocuklara kolye, bilezik olarak takıldığı gibi, çocukların omuzlarına ve saçlarına takılarak kullanılır. Badem çekirdeği, hurma çekirdeği ve deve boncuğu dizilerek nazarlık olarak da kullanılır (Gündüz 1988: 134). Üzerinde veya cebinde tavuk, köpek pisliği, iğde dalından bir parça, göz boncuğu, seğ, deve veya kurt tüyü taşımayanların isabet alabileceğine inanılır.

Yeni doğan bir bebeğin bulunduğu evin yakınından gelin ve cenaze alayı geçerse o çocuğun yaşamayacağına inanılır. Yeni doğmuş çocuk kırkı çıkıncaya kadar gözleri gök olan kişilere ayrıca kırkları karışarak nazar olur diye yeni gelinlere ve yeni doğmuş çocuklara gösterilmez (Gündüz 1988: 134).

Muska içine kahve, piring, kara koyun-gözü, üzerlik tohumu, iğde ağacından bir parça konulur (Çetin 1991: 104).

Bu muskanın içine konulan bitkilerin nazarı karşıladığına inanılır. Hatta "pirinç" ve "kahvenin" etkisi üzerine şöyle bir olay anlatılır: Öyle bir adam varmış ki gözü çok etkiliymiş. Herhangi bir şeye kötü gözle baksa mutlaka ona zarar verirmiş. Bir gün karşı tepelerden bir kervan geçiyormuş. "Ben, şu karşıdan geçen kervanı oturduğum yerden yıkarım." demiş. Yanındakiler olamayacağını söyleyince, öyle dikkatli bakmış ki kervan sendelemiş, sarsılmış ama yeniden kalkmış. Yanındakiler "Ya! Nasıl yaptın bunu?" demiş. "Ben öyle baktım ki tamamen göçmesi, yıkılması gerekiyordu. Gidin bakın o kervanın yükünde ya kahve var ya pirinç, ondan etkilenmedi." demiş (Çetin 1991: 104–105).

Yörede ceplere konulan sarımsak kabuklarının, kişiyi kem gözlerden, yapılan büyülerden koruduğuna inanılır (Ülvan 1994: 43). Nazardan korunmak için "Elementere fiş, kem gözler şiş." sözü kullanılır. Nazar boncuğu mavi kumaş üzerine takılır. Çörek otu ve üzerlik mavi bir beze dikilir, cebin içine konur. Yaşlı birine ya da hocaya tuz okutulur, muska yaptırılır. İğde dalı ve çekirdeği mavi boncukla dizilerek evin bir kenarına asılır. Çiçek çanaklarının kenarına yumurta kabuğu siyaha boyanarak konur (Kurt 1999: 97).

Günümüz kaynaklarında da nazardan korunmak amacıyla farklı uygulamaların gerçekleştirildiğini görmekteyiz. İğde çekirdeğinin nazarı önleyeceğine inanıldığından, kötü kokuları gideren karanfille birlikte ipe dizilerek arasına nazar boncuğu da ilave

edilip çocukların omuzlarına takılır veya çörek otu ceketinin cebine konur (Öz 2007). Nazar değdireceğinden korkulan kişi bir eve girdiğinde, onun etkisini yok etmek için kapı eşliğinden başlayarak oturduğu yere kadar bastığı yerlerden iplik koparıp, biraz da saçından kesip üzerlik tohumuyla beraber tavada kavurup, başının üzerinde çevirirler (Ayдын 2006: 108).

2. Nazar Değdikten Sonra Uygulanan Tedavi Usulleri:

2.1. Kurşun Dökmek:

Kurşun dökmesini bilen bir ocaklı tarafından bir tava içinde kurşun eritilip içi su ile dolu bir çanağa dökülür ve başka birisi tarafından bu çanak hastanın üstüne doğru tutulur, içine soğan kabuğu konmuş bir elekten erimiş kurşun geçirilerek sulu çanağa akıtılır. Erimiş kurşun suya karışınca cızırdar ve türlü şekiller alır. Kurşun döken ocaklı kadın bu şekillere göre çeşitli manalar verir. Dökülmüş kurşunda oluşan kabarcık ve gözlerden hareketle nazar değdiğine hükmedilir (Evren 1952: 477). Kurşunun bir ucunda kuyruk gibi şeyler oluşmuşsa nazar değen kimseyi akrabaya, yılan ve çayana benzettir. Eğer kurşun şüphelendikleri bir kimsenin suretini almış bulunursa ona hastanın yıllarca kin bağladığı bile olur (Erdoğan 1938: 973).

Kurşun, nazar yani dil değmiş insanlar bilhassa çocuklar için dökülür. Bir eleğe bir demir kaşık, bir makas ve biraz da üzerlik konur! Kurşun herhangi bir kaptan eritilir ve içinde su bulunan bir leğenin içine konur. Elek de üstüne konur.

Eleğin içindekiler dökülmeyecek şekilde leğenin üzerine oturtulur. Bu iş üç defa tekrar edilir. Son defasında küçük bir delik kurşun parçası alınarak çocuğun bir yerine dikilir. Su ve eleğin içindekiler bir çeşmenin ayağına dökülür ve leğen de üzerine kapatılır. Bu halde 24 saat durur (Petekçi 1953: 756). Bu işlem kimin nazarının değiştiğini öğrenmek için de yapılabilir.

Yedi küllükten çapıt (bez), yedi çöp ve üzerlik toplanarak yakılır. Nazar değmiş kişi sırt üstü yatar, bir elek içinde bir erkek ayakkabısı, ekmek, ayna, üzerlik ve içinde su olan tas konur. Sonra ekmek köpeğe verilir. Kahve tavasına konmuş olan kurşun ateş üzerinde eritilir. Hastanın yüzünde gezdirilerek elek içindeki su tasına dökülür. Su içerisinde donan kurşun çeşitli garip şekiller alır. Bu şekiller kadın ve erkeklere benzetilerek yorumlar yapılır. Kurşun dökülen su nazar değmiş (isabet almış) kişi tarafından alınarak eli yüzü yıkanır. Sağ kolunun altına, sağ ayağının altına ve başına bu sudan sürülür. Artan su yedi yol ayırımına dökülür. Suyu döken kişi arkasına bakmadan evine döner (Gündüz 1988: 135). Çocuk bir bezin altına yatırılır. Bezi iki kişi tutar. Kurşunu dökecek olan kişi bir tabağa su diğer eline kurşunu alır. Önce dualar okunur, sonra "Elemtere fiş, kem gözlere şiş." diyerek kur-

şun dökülür. Tabakta oluşan şekillere göre yorum yapılır (Kurt 1999: 97).

Kurşun dökme işlemi daha çok kadınlar ve çocuklar arasında yapılır. Bir kabın içine su konulur. (Kurşun bu suya dökülecektir.) Aynı anda bir kalburun içine soğan, sarımsak kabuğu, iğne saplanmış ekmek parçası, ayna, tarak, para –buna arılık denir-, çocuğun babasının ayakkabısı ve bunların üstüne de su kabı konur. Paralar da suyun içine konur. Kurşun bir kap içinde eritilmiş olarak getirilir. Çocuğun başına bir örtü örtülür. Erimiş kurşun su kabının içine dökülürken kurşun döken kişi tarafından üç İhlâs, bir defa da Fatıha suresi okunur. Kurşun dökme işlemi, kurşunun eritilip dökülmesiyle üç defa tekrarlanır. Her defasında da kurşunun aldığı şekle bakılıp nazar hakkında yorum yapılır.

2.2. Musalla Taşından Geçirme:

Nazar değmiş ve kırk basmış bebekler "İhlâs suresi" üç kere okunduktan sonra "musalla taşının" altından geçirilir (Gündüz 1988: 136). Nazar değmiş çocuk, Cuma günü üç kere İhlâs suresi okunduktan sonra musalla taşının altından geçirilir; buradan köyün (Armutlu) kabristanına götürülerek, bir defa çevresi doluşturılır. Bu sırada İhlâs süresi okunur. Nazardan böylece kurtulacağına inanılır (Küçükdağ 1996: 192).

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

مؤمن آن باشد که اندر جزومد
کافر از ایمان او حسرت خورد

*Mümin ona derler ki her hususta kâfir
bile onun imanına haset etsin, özensin.*

(Hz. Mevlânâ)

GERÇEK MÜMİN

*Öyle bir imana sahip ol ki kâfir bile haset etsin,
İnancın öyle mahsul versin ki mümin-kâfir hasat etsin.*

(Ahmet Sevgi)

2.3. Muska Yazmak:

Nazara yakalandığı anlaşılan kişi, bir hocaya götürülür. Yıldız nâmesine baktırılır. Yapılmış herhangi bir ilaca karşı, önleyici ve def edici bir muska yazdırılır hatta gece korkulu rüya görenler ya da sık sık altını islatan çocuklar için bile muska yazdırılır (Tekeli 1981: 85–86).

2.4. Nazara Okuma:

Çevrede “nefesi keskin” tabir edilen kişilere “okutulup-üfürülür”. Okuma işi belli aralıklarla üç kere yapılır. Bazen de bu kişilere bir tas su okutulur. Okutulmuş su, nazar değmiş çocuğa içtirilir (Gündüz 1988: 136).

Nazarın bertaraf edilmesi için üzerlik yakılır, küllü tastaki suya atılır. Bir miktarı çocuğa içirilir. Kalanı ile banyo yapılır. Nazar değmiş çocuğun bundan kurtulması için İmamlar Sülalesine bir tas su okutulur. Okunmuş sudan kırk gün içirilir ve banyo yaptırılır (Küçükdağ 1996: 192).

Gürbüz, güzel, tumbul bir çocuk ya da görkemli bir delikanlı ansızın rahatsız olursa buna isabet değmiş denir ve nazar duasını bilen kişilere okutturulur (Depeler 2004: 103).

2.5. Sidik İçirme:

İsabete uğramış kişilere, çevrede “sakar” ve “sınangılı” diye bilinen kişilerin sidikleri alınarak bir kaç damla içtirilir (Gündüz 1988: 135). Sarılık olan çocuklara kendi sidliğini içirme pratiği, hastalığın sebebi olarak nazar değdiği düşünülüşünden dolayı bu uygulamanın yapıldığını akla getirmektedir.

2.6. Su İçmek:

Nazar değdiğinden şüphelenilen kişinin ayakkabısının altından bir miktar toz alınır ve bu toz bir bardak suyla karıştırılarak çocuğa içirilir (Tekeli 1981: 84). Nazar değen kimseye biraz da olsa hocalığı olan birisi bakar ve bir bardak suya Felak ve Nas surelerini 11’er defa okur “üç veya yedi defa okunur diyenler de vardır”. Dualar okunduktan sonra ‘şifa niyetiyle’ hastaya içirilir (Tekeli 1981: 84–85).

Nazar değmiş (uğramış) kişilere okunmuş su veya suda söndürülmüş odun kömürünün suyu içirilirse, sakar kişilerin veya sınangılı denen kişilerin tükürükleri suyla karıştırılarak içirilirse nazar değen kişilerin kurtulacağına inanılır (Gündüz 1988: 134,

136). Nazar değmiş kişi nazar atabilecek “sınangılı” kişileri aklına alarak ocakta yanan odun kömürünü maşa ile alır, önündeki su dolu tabağa “İhlâs süresini” okuyarak atar. “Cas” diye ses çıkarır. Ve bütün şüphelendiği kişiler için tekrar edilir. Bu ses ne kadar kuvvetli olursa şüpheyi artırır. İsa bet almış kişi kömürlü su ile elini yüzünü yıkar. Aynı sudan bir yudum içer. Artan su yedi yol ayırımına dökülür. Ve suyu döken kişi arkasına bakmadan eve döner (Gündüz 1988: 135). Bir tutam üzerlik nazar değmiş çocuğun başında üç kere dolandırıldıktan sonra sac üzerindeki kömür ateşine atılır atılmaz şu mani söylenir:

Üzerlik yüz bin ellik,
Vardığın yirde olur dirlik,
Geldiğin yirde olur beğlik,
Sen gideli başım bulmadı,
Sağlık, bulmadı beğlik,
Yedi devenin izi yetmiş âlemin,
Gözü petlesin (patlasın) çıksın.
Çatlasın çıksın,
... bakan gözler,
Petlesin çıksın.

Ateşte yanan üzerlik bir tas su içine atılır. Ve bu arada “cas” diye ses çıkartır. Bu küllü sudan bir miktar alınarak nazar değmiş çocuğa içtirilir. Ayrıca gök boncuk havanda toz haline gelinceye kadar dövüldükten sonra nazar değmiş çocuklara su ile içirilir (Gündüz 1988: 136).

2.7. Toprak Yalatmak:

İsabete uğramış kişiler “sakar” veya “şum” kişi diye bilinenlerin bastığı topraktan yalarsa nazardan kurtulacağına inanılır (Gündüz 1988: 134). Nazar değmiş kişiye kimlerin nazar attığını anlamak için ateşli küle “İhlâs süresi” okunarak ve üzerinde bir daire çizilerek “seğ (koynunünü)” atılır. İçerisinde seğ eriyerek bazı şekiller alır. Bu şekiller zanlı kişilerden birine benzetilir ve onun bastığı topraktan bir miktar cuma günleri “sela verme” ile “ezan” arasındaki zaman içerisinde alınarak nazar değdiği düşünülen kişiye yalattır (Gündüz 1988: 135).

Nazar değmiş insanın tedavisi için kötü niyetli olarak bilinen kişilerin eşliğinden veya bastıkları topraktan bir avuç alınır. Hastaya Cuma günü, salâ verme ile ezan okuma arasında bu toprak yalattır.

Arkasından şu dua manzum olarak söylenir:

“Üzerlik sensin
Hastalara şifasin
Dertlere devasin
Hastalık gitsin
Güzellik gelsin.” (Küçükdağ 1996: 194).

2.8. Tuz dökmek:

Yanan ocağın üzerine iri ya da ince tuzdan bir miktar dökülür. Kavrulup patlamaya başlayan tuzun üzerinde çocuk birkaç defa kucağa alınarak dolaştırılır. Tuz dökmenin bir başka usulü de nazar değdiği sanılan şahsın başının üstüne bir tas su konulması şeklindedir. İri kavrulmuş tuz birden hastanın başı üzerindeki suya dökülür. Tuzlu su hastanın eline ayağına hafifçe sürülür, bir miktar da içirilir.

Tuzlu suya batırılan bir ekmek parçası köpeğe yedirilir. Kalan su ise köpeğin üzerine serpilir (Tekeli 1981: 85). Böylelikle insanı etkileyen nazar köpeğe devredilmiş ve kem gözlerin köpeğe temas etmesi istenmiştir.

2.9. Tütsülemek:

Bazı köylerde ve mahallelerde sakar insanlar vardır. Bunlar herhangi bir insana, çocuğa baktıkları zaman o kimsede bir hâlsizlik meydana gelir. Günden güne sararır, zayıflar ve dermanı kesilir. İşte böyle insanları tedavi etmek için sakar denen insanın bastığı yerden toprak alınır ve hastaya yalatılır. Mangal kömürü yakılarak üzerine üzerlik otunun meyvesi de dökülür ve bundan çıkan dumanı hastaya koklatırlar (Petekçi 1953: 756). Yedi dükkân süprüntüsü nazar için, tütsü olarak kullanılır (Kışmır 1966: 14).

Nazarı değdiğinden şüphelenilen kişinin kapısının eşliğinden, önünden bir miktar yonga (kıymık, iri talaş) gizlice alınır. O yonga teneke üzerinde yakılarak çocuğa dumanı tüttürülür (Kahraman 1979: 79; Tekeli 1981: 84). Üzerlik otu yakılarak dumanının üstüne hasta tutturulur. Ayrıca çitlenbik ağacından alınan bir parça, kapı eşliğinden alınan bir yonga yakılarak hastaya tüttürülür (Tekeli 1981: 85).

Üzerlik yanan ateş üzerine atılarak yakılır. Dumanı isabet almış insan ve hayvana koklatılır. Bu arada şu tekerleme söylenir.

“Üzerlik sensin,
Her derde dermansın,
Nazarlık gitsin,
Güzellik gelsin.” (Gündüz 1988: 135).

Tekke Mahallesi Mezarlığının bitişiğindeki Mursaman Tekkesine de nazar için gidilir, dua edilip pencerelerine çaput bağlanır. Türbenin etrafında yerde bulunan ufak bir odun kıymığı veya çabuk alınıp eve götürülür ve nazara uğramış kişinin başı üzerinde yakılarak tütsü yapılır (Aydın 2006: 108).

2.10. Yumurta Kırmak:

Nazar değmiş insan ve hayvanın sağaltımı için “İhlâs suresi” okunmuş yumurta içirtilir (Gündüz 1988: 136). Tekkelere gidilince içinde bulunan kötü tesirden kurtulmak için tekke duvarına çarpılarak yumurta kırılır.

Nazardan korunmak için zaman “cuma günü salâ ezan arası”, mekân (yedı yol ayırımı) ve nasıl davranılması gerektiği (ardına bakmadan gitmek, çöplüklerde gezmemek) önemlidir. Nazardan korunmak için at nalı, üzerlik (üzerlik buğusu ve ateşi), nazar boncuğu (mavi boncuk), badem çekirdeği, sakar kişilerin tükürükleri, kötü niyetli kişilerin bastığı toprak, tuz, sidik, tavuk-köpek pisliği, iğde dalı, seğ (yün), deve ve kurt tüyü, kurşun dökme, musalla taşı, ayakkabı, ekmek, okunmuş su yumurta gibi pek çok unsur kullanılmaktadır.